

Of heb ik het verzonnen?

Herman Koch

Wanda Reisel

OF HEB IK HET
VERZONNEN?

DAS MAG UITGEVERS

Herman Koch (1953) is Nederlands meest succesvolle schrijver van het moment. *Het diner* is in meer dan vijftig talen vertaald. In 2017 was hij de auteur van het Boekenweekgeschenk.

Wanda Reisel (1955) is gevierd roman- en toneelschrijver, winnaar van de Anna Bijns Prijs en genomineerd voor de AKO- en de Libris Literatuurprijs.

Eerste druk: november 2017

© 2017, Das Mag Uitgevers

Ontwerp: The Phoney Club

Productiebegeleiding: Tim Beijer

Auteursfoto: Peter Nedervelt, 1970

Foto's: Privéarchief van Herman Koch en Wanda Reisel

NUR 322

www.dasmag.nl

INHOUD

2011 – 2013	13
1986 – 1988	199
2017	285

A M S T E R D A M

(R) ▶
Rogier Weijand
Nieuwe Prinsengracht

(B) ▶
Barten van Elden
Sarphatistraat

(J) ▶
Joël Bons
Flevopark

Valti van Leeuwen
Vondelstraat

(V)

VONDELPARK

(W) Wanda Reisel
Van Eeghenstraat

(M)

Mario Steenberg
Johannes Verhulststraat

(M.M)

Manfred + Margot Meeuwig
Frans van Mierisstraat

OUD ZUID

DE PIJP

Montessori Lyceum (in 1969)
Antonie van Dijkstraat •

(H)

Herman Koch
Gerrit van der Veenstraat

(W)

Wendela Kloosterman
Bachplein

Axel Fink
Holbeinstraat **(A)**

• Spinoza Lyceum
Peter van Anrooystraat

RIVIEREN-
BUURT

BEATRIX-
PARK

Huisje Terhofstede

◀ *Zeeland, Zeeuws-Vlaanderen*

(P)

Pim Ox

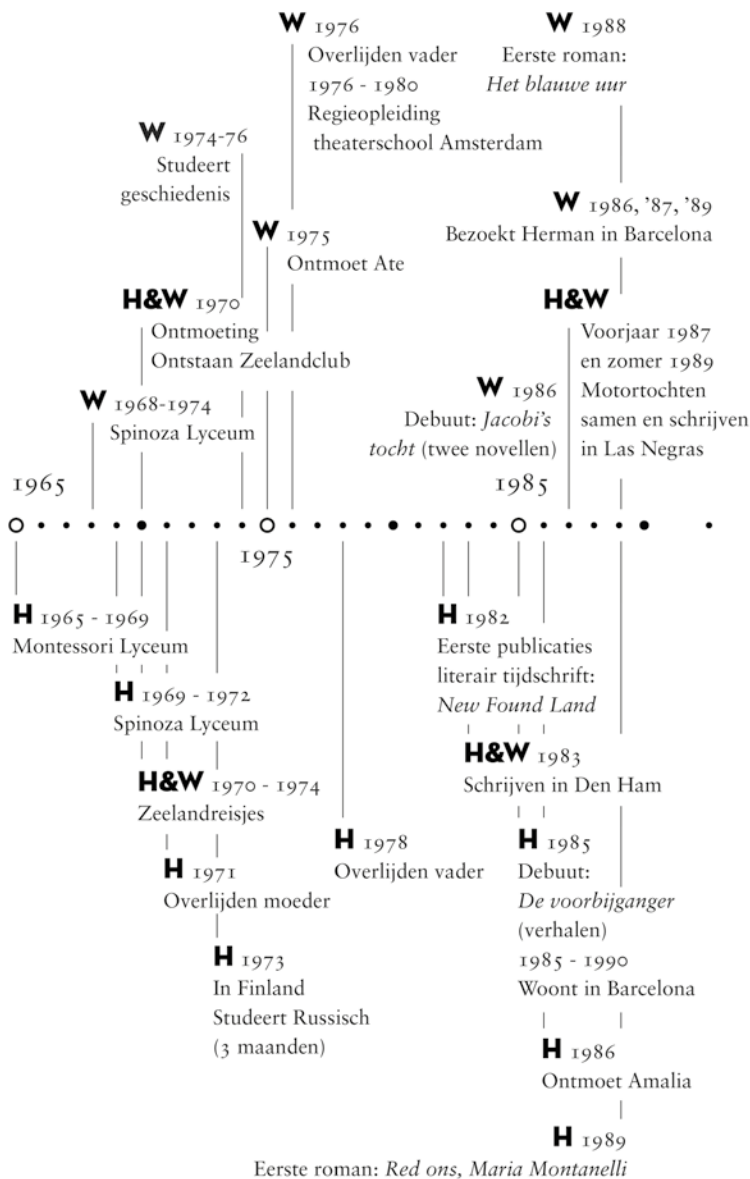

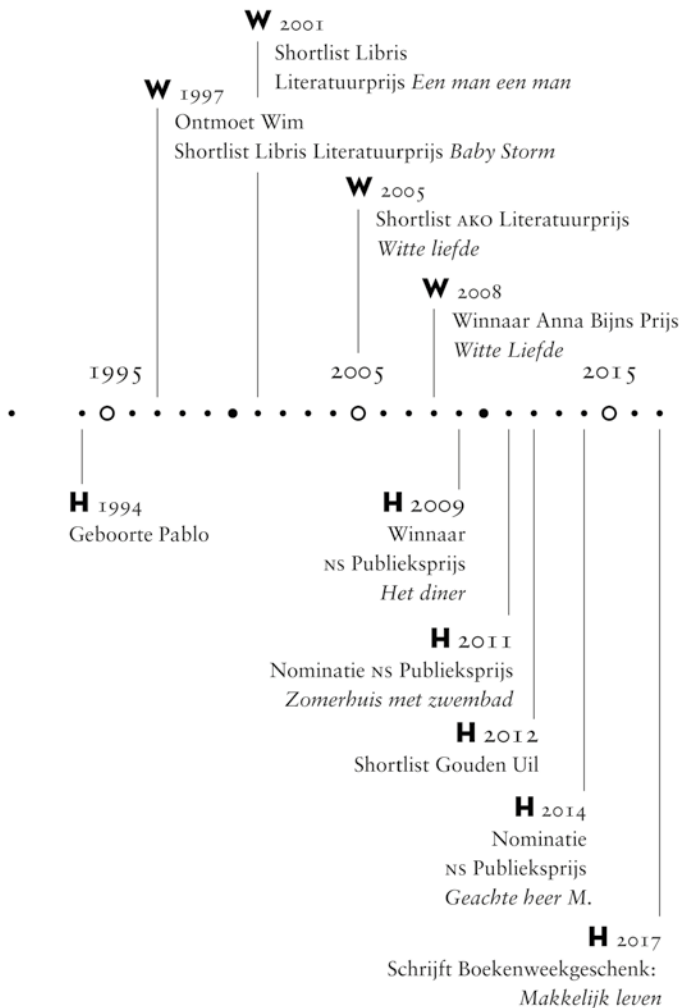
Bolestein

Terhofstede, 1970

*Staannd v.l.n.r : Herman Koch, Barten van Elden, Pim Ox,
Valti van Leeuwen. Zittend: Mario Steenbergen, Wanda
Reisel, Rogier Weijand*

2011 - 2013

Lieve Herman,

Ik zie het zo: we staan op het dek van de pont Vlis-singen-Breskens die beroemd was vanwege zijn ge-vulde koeken en vette kroketten. Het is kerst 1970, ik ben vijftien en jij zeventien. We zijn op weg naar Terhofstede, waar we in het huisje van Barten met de anderen de kerstvakantie gaan doorbrengen. We zijn vanuit Amsterdam samen naar deze pont mee-gelift met een vertegenwoordiger in stofzuigers. We waren bij Utrecht De Meern in zijn auto gestapt en zaten op de achterbank. We zeiden niets. En op een gegeven moment zei die man: ‘Nou, jullie hebt ook niet veel spraakwater gedronken!’ Ik weet niet of we daar om moesten lachen en of het spraakwa-ter daarna rijkelijker vloeide. Ik vind het wel een heel grappige opmerking, die ik nooit eerder had gehoord. Ik heb hem in ieder geval onthouden. We zeiden ook niet zoveel, waren allebei verlegen.

Op de pont had jij een boek in je handen. Ik weet niet meer welk boek. Ik had het idee dat je mij wel leuk vond, maar dat durfde ik niet te vragen. En jij zei er ook niets over. Ik vond jou bijzonder. Je maakte heel scherpe grappen. Daardoor was ik ook wel ge-intimideerd. Je had dat boek in je handen en leunde over de reling. Het was koud. En toen begon je een bladzijde uit dat boek te scheuren en liet die in het water zeilen. En toen nog een. En nog een. Je scheurde

het hele boek in tweeën en keilde die helften overboord. Wat er daarna gebeurde weet ik niet meer.

Liefs,
Wanda

Amsterdam, 3 november 2011

Lieve Wanda,

Ik heb net *The Sense of an Ending* van Julian Barnes gelezen, dat is ook een aanrader in dit kader: het gaat namelijk vooral over hoe we ons gebeurtenissen van veertig jaar geleden herinneren, wat we hebben verdrongen etc.

Ja, ook ik herinner me die tocht nog heel goed. Dat wil zeggen: wel het liften, en de man door wie we bij Utrecht werden opgepikt, maar niet het 'spraakwater'. Nee, ik moet het anders zeggen: onmiddellijk toen ik jou las over dat spraakwater wist ik het weer. Het is een heerlijke uitdrukking, van hetzelfde genre als: 'Worden er hier voor het eten geen haren meer gekamd?', 'Wat is dat voor herrie, het is hier geen beatkelder!' en 'Ga je haar eerst eens laten knippen, stelletje nozems!' Dat laatste werd volgens mij naar ons geroepen vanuit het portierraampje van een passerende auto op de weg tussen Terhofstede en Retranchement.

Ik denk dat deze tocht de allereerste keer was dat we met zijn allen naar Zeeland gingen, dus dat we het

Herman, 1970

Zeelandclubje, 1972

niet al vaker hadden gedaan, maar ik kan me vergissen. Die hele groep was die eerste keer: Mario, Barten, Rogier, Pim, Valti, jij en ik. We hadden ons opgesplitst in liftduo's. En ik vond jou inderdaad wel leuk, en natuurlijk durfde ik daar niets over te zeggen: te verlegen, en daarom liever intimiderend overkomend. Jij was die eerste keer het enige meisje naast Valti, en die was al met Rogier. Verder waren we allemaal 'vrij'.

Dat van dat boek op die boot herinner ik me anders. Volgens mij was het op de terugweg, met zijn allen op de boot. Ik weet niet meer van welke schrijver het boek was, maar het was zo slecht dat het moest worden 'geëxecuteerd'. Dus eerst een paar bladzijden laten wegwaaien in de wind, daarna het doormidden scheuren en tot slot het water in. Ik herinner me dit zelf als toch wel schokkend (kijk mij eens, wat ik durf!): aan de ene kant de kick dat je dit doet, aan de andere kant de associatie met boekverbrandingen etc. Maar geen spijt: het was echt een kutboek dat het niet had verdiend om gedrukt te worden.

Wat er na aankomst in Breskens gebeurde? Ik weet het niet meer, ik denk dat we zo waren verkleumd van het liften en de boot dat we dat laatste stukje de bus hebben genomen. Ik herinner me ook wel dat we niet zoveel spraakwater ophadden, en dat kwam omdat we tot die tijd eigenlijk altijd met de hele groep samen waren geweest, en nooit met zijn tweeën. In het huisje ernaast waakte Rogiers moeder, Riek, zodat het niet de spuigaten uit zou lopen. Maar volgens mij waren we nooit zo bezig met drank, drugs en onge-

wenste zwangerschappen. De eerste morning-afterpil dateert van veel later.

Als het inderdaad de eerste keer was, dan lag mijn moeder toen met de kerstdagen en oud en nieuw helemaal alleen in het ziekenhuis. Ik voelde me daar schuldig over, en probeerde het tegelijkertijd zo ver mogelijk naar de achtergrond te dringen. Het echte leven stond namelijk op het punt van beginnen daar in Terhofstede, en in mijn herinnering was die eerste keer meteen ook de beste. Of herinner jij je dat anders?

Liefs,
Herman

ps: Ik vertrek over een uurtje naar Bad Hersfeld (Deutschland) en ben zaterdagavond weer terug.

Amsterdam, 6 november 2011

Lieve Herman,

Julian Barnes ga ik aanschaffen. Iets dergelijks heb ik in het beginhoofdstuk van *Plattegrond van een jeugd* beschreven, namelijk: het leven van horen zeggen dat je tot het jouwe rekent.

Dus jij herinnert je een publiek tijdens die boekverscheuring? Terwijl ik een verstilde scène voor me zie, met jou alleen. Nu jij het je met de anderen erbij herinnert, lijkt me dat eigenlijk aannemelijker. Zo'n

Spinoza Lyceum, 1970

Van links naar rechts:

*Herman Koch, Wanda Reisel, Valti van Leeuwen, Rogier
Weijand, Manfred Meeuwig*